

Případ podvodníka Mitlöhnera aneb k jádru průšvihů

Lukáš Novák

1. ÚVOD - ZÁKLADNÍ FAKTA.

V prvním letošním čísle *Časopisu zdravotnického práva a bioetiky*¹ publikoval JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc, ředitel Ústavu sociální práce Univerzity Hradec Králové, článek nazvaný „K právním a etickým problémům spojeným s narozením těžce malformovaného jedince“,² v němž obhajuje zavedení praxi nucených interrupcí a infanticidy „těžce malformovaných jedinců“, a to bez souhlasu rodičů, na základě rozhodnutí lékaře. Článek je prezentován jako výstup projektu Rozvoj a podpora multidisciplinárního vědecko-výzkumného týmu pro studium současné rodiny na UHK (RODINA-UHK-CZ.1.07/2.3.00/20.0209).³

Na webu *Zdravotnické právo a bioetika* se v zápětí rozvinula krátká diskuse,⁴ v níž bylo poukázáno na velmi nízkou vědeckou úroveň článku a morální odpudivost autorem hájených tezí. Šéfredaktor Tomáš Doležal rozhodnutí redakce článek publikovat obhajoval s tím, že si sice není jist jeho vědeckou úrovní, nicméně nakonec se redakční rada rozhodla jej publikovat, neboť „je to příspěvek, který by mohl vyvolat ostrou reakci a třeba i polemiku již na odbornější úrovni“, a „nejvhodnější obranou je diskuse a argumentační obrana, resp. racionální analýza prokazující, že teze zastávané autory je možné vyvrátit.“⁵

Následně se ukázalo, že Mitlöhnerův článek je autoplagiát, článek totiž již (s drobnými odchylkami, viz níže) vyšel v časopise *Československé zdravotnictví* 34, č. 3 (1986): 108–113. Poté co se redakční rada o této skutečnosti dozvěděla, vydala následující prohlášení:

Vzhledem k tomu, že byl redakci ČZPaB doručen podnět, který se týká původnosti článku JUDr. Mitlöhnera – K právním a etickým problémům spojeným s narozením těžce malformovaného jedince, byla redakční rada nucena se tímto podnětem zabývat.

Jednou z podmínek možnosti publikace článku je skutečnost, že příspěvek nebyl dosud publikován ani není v současnosti zaslán do jiného časopisu pro posouzení (nebo bylo podáno vysvětlení v Komentářích pro editora). Toto pravidlo je obsaženo v Pokynech pro autory a je nezbytným předpokladem pro publikaci článku. Tato podmínka byla v případě článku JUDr. Mitlöhnera porušena,

---

¹ Časopis se prezentuje následovně: „Recenzovaný vědecký časopis zaměřený především na zdravotnické právo a bioetiku. Časopis poskytuje otevřený přístup k veškerému obsahu – všechny publikované články jsou zdarma k dispozici ve formátu PDF. Obsah časopisu je indexován v Directory of Open Access Journals. Časopis je zařazen do RIV Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR“ – (<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/index>). Časopis vydává Ústav státu a práva AV ČR.

² Online, (<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/article/view/64>).

³ Tamtéž, pozn. 1.

⁴ (<http://zdravotnickepravo.info/oznameni-o-vydani-noveho-cisla-casopisu/>)

⁵ Tamtéž; web projektu: (<http://rodina.uhk.cz/cs/>).

neboť příspěvek byl již publikován v *Čs. Zdrav.*, 34, 1986, No. 3, p. 108–113 a autor redakci o této skutečnosti neinformoval.

Jednání autora shledala redakční rada za eticky zcela nepřijatelné, poškozující dobré jméno časopisu a jeho vydavatele.

Z tohoto důvodu se redakční rada rozhodla pro uplatnění zákazu publikace dalších článků JUDr. Mitlöhnerna na stránkách ČZPaB, neboť porušení základních pravidel a etických principů vědecké práce nelze tolerovat.

Tím, jak se zdá, prozatím kauza utichla.⁶

2. ANALÝZA PŘÍPADU

Redakce *Časopisu zdravotnického práva a bioetiky* má zjevně za to, že podniknutým krokem je věc v zásadě vyřízena. Já jsem naopak přesvědčen, že tomu tak není, resp. nemělo by být. Proto se nyní pokusím předložit analýzu jednotlivých rovin celého případu, z níž vyplyne, v čem především spatřuji hlavní problém.

2.1 Autoplagiátorství

Toto je jediná rovina kauzy, na kterou redakce časopisu reaguje, a to z pozice bezprostředně poškozené strany: to ona byla především podvedena, a proto přijímá patřičné opatření – zákaz další publikace v daném časopise pro viníka. Na první pohled by se tedy zdálo, že na této rovině je věc vyřízena – ovšem není tomu tak zcela. Role oběti, kterou přijímá redakce časopisu, není totiž zcela na místě. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* chce být vědeckým časopisem, publikované články tudíž mají podléhat adekvátnímu recenznímu řízení, které by mělo být zárukou jejich odborných kvalit. Jak je možné, že si recenzenti nevšimli, že článek naprosto nereflktuje aktuální odbornou debatu k tématu, že jediné citované zdroje jsou obskurní texty třicet let staré, v počtu, který lze vyčísřit na prstech jedné ruky? To je bohužel selhání redakce časopisu, za které však dosud nepřijala odpovědnost.

2.2 Podvodné čerpání veřejných zdrojů

Jak bylo zmíněno, autor deklaruje svůj text jako výstup projektu EU financovaného v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost 2007–2013. Pokus prezentovat jako výstup projektu článek 30 let starý tudíž není „pouhým“ porušením etiky vědecké práce, ale rovněž zneužitím veřejných prostředků. Mám za to, že minimálním adekvátním důsledkem takového jednání by mělo být vyloučení dr. Mitlöhnerna z řešitelského týmu (nevyvodí-li odpovědnost sám a neodstoupí-li. Kdo by ho však měl vlastně vyloučit? V databázi UHK je jako zodpovědný řešitel uvedena Mgr. Zuzana Trávníčková, Ph.D.,⁷ která má ovšem na UHK funkci „statutární zástupkyně ředitele a zástupkyně ředitele pro studium“ Ústavu sociální práce, a je

---

⁶ Údaj k 10. červnu 2014.

⁷ http://www.uhk.cz/cs-cz/veda/rozvojove-projekty/projekty-eu/resene-projekty/op_vpk_2007_2013/Lists/Databze%20projekt/DispForm.aspx?ID=62

tedy přímou podřízenou JUDr. Mitlöhnera (ředitele Ústavu). Na webu projektu⁸ sice figuruje dr. Trávníčková pouze jako „Projektový manažer I.“, jako „Garant projektu“ je uvedena PhDr. Jana Havigerová, Ph.D., (která jinak působí jako odborný asistent na Ústavu primární a preprimární edukace Pedagogické fakulty UHK) a samotný dr. Mitlöhner je uveden pouze na pozici „Junior vědec“ (titul „JUDr.“ má z roku 1959); ovšem kontaktní údaje na webu projektu⁹ odkazují na jeho osobu. Připomeňme, že Ústav sociální práce má na UHK samostatnou pozici mimo fakulty; jediným Mitlöhnerovým skutečným nadřízeným je tedy patrně rektor celé univerzity, prof. RNDr. Josef Hynek, MBA, Ph.D. Ten je zřejmě osobou, která by měla za dané situace konat.

2.3 Odborná úroveň článku.

Jak již bylo zmíněno, vedle skutečnosti, že článek je autoplagiátem, je též nutné konstatovat jeho nepřijatelně nízkou vědeckou úroveň. Nejedná se přitom pouze o výše zmíněnou absenci reflexe odborné diskuse na dané téma, ale o absenci elementární argumentace a vědecké metodologie vůbec: spíše než vědecký článek text připomíná ideologickou agitku. Zdokumentujme otrěsnou odbornou úroveň článku alespoň v několika konkrétních bodech.

V první větě autor píše, že „smyslem tohoto článku není řešení filozofických, etických a právních problémů, které se k narození těžce malformovaného jedince váží, ale pokus poukázat na tento nepochybně závažný problém v širších souvislostech“. V článku však autor provádí pravý opak: reflexe širších souvislostí zcela chybí, zato autor prakticky bez argumentace servíruje svá řešení souvisejících problémů jak filozofických (dozvídáme se v několika větách, v čem spočívá lidství člověka či jak máme chápat jeho společenskou a biofyzickou povahu – str. 49–50), tak etických (autor má např. pohotově apriorní stanovisko ohledně humánnosti umělého přerušení těhotenství – str. 50) a právních (autor navrhuje změnu legislativy – str. 53); a celý článek je vlastně agitací pro to, co autor nazývá „nezbytným posunem v etickém, filozofickém, morálním i právním myšlení“ – str. 50. Není si snad autor vědom toho, co píše? Nebo má snad první věta ospravedlnit katastrofálně nedostatečný *způsob*, jímž se autor ony filozofické, etické a právní problémy pokouší řešit?

Bohorovnost, s níž autor bez jakéhokoliv argumentu prostě *sděluje*, co si má čtenář myslet, je vskutku ohromující:

Současné přístupy k možnosti ukončení života těžce malformovaného jedince bezprostředně po porodu jsou zbytečně opatrné a jedinou racionální námitkou proti bezbolestnému ukončení života bytosti, která je zřejmou zrůdou ve smyslu odedávných názorů, by mohly být těžkosti s vymezením, od jakého momentu zrůdnost začíná. ...¹⁰

Společenskost bytosti (lidské) je třeba chápat nejen jako kvalitu a kvantitu společenských vztahů mezi jednotlivými lidmi, ale i jako schopnost člověka se společensky realizovat, tj. být schopen

---

⁸ <<http://rodina.uhk.cz/cs/clenove-tymu>>

⁹ <<http://rodina.uhk.cz/cs/kontaktni-udaje>>

¹⁰ Str. 51.

bezprostředně nebo do budoucna vědomě či uvědoměle využívat faktického stavu své biologické existence.¹¹

Nelze vystačit s tvrzením, že je třeba hledět na těžce malformovaného jedince jako na těžce nemocnou osobu, které je třeba za všech okolností poskytovat veškerou dostupnou a možnou lékařskou péči nezbytnou k udržení života...¹²

Nemá přece smysl prodlužovat život novorozence, který přišel na svět jako monstrum a je pře[d]určen ještě před svým narozením k smrti...¹³

Ani pro jedinou z těchto zcela zásadních tezí neuvádí autor žádný argument.

Tím to však nekončí: kromě toho, že nám Mitlöhner dogmaticky předkládá k věření své osvícené filosofické, etické a právní názory, častuje nás také nehoráznými báchorkami, které vydává za historická fakta (pochopitelně aniž cituje jakékoliv zdroje): ve středověku prý „byly zrůdy považovány za bytosti nadpřirozené nebo za zplodence ďábla a často spolu s matkou končily svůj život na hranici“ (str. 50, komentář snad není třeba¹⁴); „římsko-katolický rituál nedovoluje křest zrůdy a v případě pochybnosti o lidskosti bytosti připouští pouze podmíněný křest“ (str. 51 – ve skutečnosti rituál naopak *přikazuje* křest *v každém* případě *alespoň* pod podmínkou, je-li pochybnost o lidskosti¹⁵).

V tomto výčtu zásadních metodologických nedostatků by bylo možné pokračovat; ovšem je otázka, zda si vůbec text tohoto druhu takto podrobnou pozornost zaslouží. Jak je totiž zřejmé, nelze jej totiž v žádném případě pokládat za vědecký, za příspěvek do odborné diskuse. Nebylo by tedy adekvátní na něj jako na relevantní odborný text reagovat (a tím jej jako součást odborné diskuse legitimovat); adekvátní reakcí je právě pouze poukaz na skutečnost, že se o text hodný věcné diskuse nejedná.¹⁶

2.4 Obsahově-etická stránka textu

Co však pokládám na celém textu vlastně za nejhorší, je jeho obsahově-etická stránka, neboli, řečeno bez obalu, morální odpudivost názorů, které Mitlöhner hlásá. Jako nepřijatelné se jeví především tři aspekty Mitlöhnerovy myšlenkové konstrukce:

---

¹¹ Str. 50.

¹² Str. 50.

¹³ Str. 51.

¹⁴ Poukažme zde snad aspoň na jednu položku odborné literatury nabízející střízlivý a do kontextu zasazený přístup k otázce vnímání „monster“ ve středověku: Andrew N. Sharpe, „Foucault's Monsters, the Abnormal Individual and the Challenge of English Law“, *Journal of Historical Sociology* 20, No. 3 (September 2007): 384–403.

¹⁵ Ve starších verzích *Rituálu* se vyskytuje formulace „Monstra et ostenta semper baptizentur saltem sub conditione...“ (t. 2, c. 1, n. 22), takže ve skutečnosti *Rituál* naopak *přikazuje* křest *v každém* případě *alespoň* pod podmínkou, je-li pochybnost o lidskosti (tatož formulace je též ve starém CIC (1917), can. 748). Nové (pokoncilní) dokumenty již „monstra“ nezmiňují, z čehož lze vyvodit, že nepřipouštějí pochybnost o lidskosti ani v případě těžké malformace.

¹⁶ K tomu viz podrobněji kap. 3.

Za prvé, svým voláním po infantidě „zrůd“ Mitlöhner neguje přirozenou důstojnost lidské osoby, její přirozené právo na život, které je i pozitivně zakotveno v mnoha platných právních normách.

Za druhé, tím, že volá po provádění těchto zákroků bez ohledu na vůli rodičů, navíc popírá přirozené právo rodičů na péči o své děti, které je rovněž zakotvené i v našem právním řádu.

Za třetí, svojí redukcí lidské osoby na její biologickou a společenskou stránku (příčemž tu druhou pokládá za podstatnější a vykládá ji v posledku z kolektivistických pozic, viz níže) otevírá dveře ke zpochybnění práva na život u dalších skupin lidí, jejichž biologický a společenský život je nějakým způsobem poškozen – v logice Mitlöhnerovy koncepce totiž biologický či společenský handicap automaticky znamená omezení *lidskosti* daného jedince.

To, co pokládám za alarmující, není především skutečnost, že někdo jako JUDr. Mitlöhner takové názory zastává – to u právníka vystudovaného v 50. letech, později normalizačního soudce a vedoucího oddělení všeobecné legislativy Ministerstva spravedlnosti České [socialistické]¹⁷ republiky v letech 1975–1985, nositele medaile „Za službu míru“, v současnosti člena agresivní Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu, vskutku nepřekvapuje. V této souvislosti stojí za to identifikovat těch několik málo úprav, které Mitlöhner ve svém textu provedl, aby zamaskoval jeho stáří a původní kontext. Aktualizovány (nebo vypuštěny) byly samozřejmě odkazy na obsolentní právní normy, z „většiny socialistických zemí“ se stala „většina evropských zemí“, autor odstranil marxistickou ideologickou frazeologii („buržoazní právní doktrína“ → „právní doktrína v 19. století“), již se neodvolává na „socialistický humanismus“¹⁸ atp. Nejpozoruhodnějším zásahem je však odstranění celé jedné věty, tvořící v původním článku samostatný odstavec (což podtrhuje její klíčovou roli):

Hlavní hodnotou není fakt naší existence, ale přínos našeho života pro společnost.¹⁹

Na této větě je pozoruhodné, že je vlastně pregnantním vyjádřením onoho „socialistického humanismu“ jako základního Mitlöhnerova filosofického východiska – jeho představy o povaze a zakotvení důstojnosti lidské osoby, ze které poté logicky vyplývají všechny jeho konkrétní teze. Samozřejmě: spočívá-li hodnota člověka v jeho *přínosu pro společnost*, potom jedinec, jehož existenci společnost za přínosnou nepokládá – a je celkem jedno, na jakém základě a zda je narozený či nenarozený – prostě hodnotu nemá. A co nemá hodnotu, toho se zbavme – přičemž

---

¹⁷ Mitlöhner toto slovo ve svém životopise vypouští: <http://www.uhk.cz/cs-cz/Stranky/person.aspx?login=mitlomi1>).

¹⁸ Věta „Problém těžce malformovaných jedinců je nesnadný a socialistický humanismus nedovoluje zavírat oči nad vegetací těchto jedinců a tragediemi jejich nejbližšího okolí“ (původní článek, str. 110) byla změněna na „Problém těžce malformovaných jedinců je sice nesnadný, ale nedovoluje zavírat oči nad vegetací těchto jedinců a tragediemi jejich nejbližšího okolí“ (autoplagiát, str. 50). Tato úprava je typickým příkladem, jak Mitlöhner pokusem maskovat svá skutečná ideová východiska ještě zhoršuje již tak chabou argumentační výstavbu článku. Říci, že „socialistický humanismus nedovoluje...“, představuje jisté vysvětlení, náznak aplikace obecných principů na konkrétní případ. V pozměněné formulaci, „problém... nedovoluje...“, již nejde o nic jiného než o myšlenkově vyprázdněné klišé, proklamaci bez náznaku zdůvodnění.

¹⁹ Původní článek, str. 110.

pravomoc přijmout toto rozhodnutí samozřejmě nepatří primárně rodičům s jejich případnými „emocionálními a etickými zábrany“, které je třeba „překonat“,²⁰ nýbrž společnosti, reprezentované všemocným polobohem v bílém plášti, jenž je nad takové malichernosti povznesen, neboť reprezentuje vyšší zájmy Státu (Strany, Národa...), a tedy bez okolků usmrtí vaše dítě, když usoudí, že není schopno dostatečně „lidského“, rozuměj pro společnost přínosného, života. Nacisté měli pro společnosti takto odepsané jedince přílehlavý termín „*lebensunwertes Leben*“, a dovedli tuto teorii do důsledků s typickou důkladností, k níž Mitlöhnerovi zatím mnoho chybí. Nenavrhuje ještě utrácení nevyléčitelně nemocných, postižených, přestárých, a dalších společnosti nepohodlných osob, zůstává, alespoň prozatím, pouze u „zrůd“. Logika jeho koncepce je však zcela zřejmá; a nejde samozřejmě o nic jiného než o zrušnou kolektivistickou ideologii vlastní komunistickému režimu, jemuž Mitlöhner tak dlouho sloužil, která se však ve svých základních principech nijak zásadně neliší od ideologie nacistické a kterou náš autor zjevně stále vyznává, ačkoliv už se stydí nebo bojí k jejímu základnímu principu přihlásit explicitně. Škrtnutím jedné věty, o které zřejmě usoudil, že by ji dnešní odborná veřejnost již nevydýchala, však nemůže celkovou vnitřní logiku svého ideologického manifestu nikterak zakrýt.

Jak však už bylo řečeno, na tom, že podobné názory hlásá pohrobek komunistického režimu, není nic tak překvapivého, a samo o sobě by ještě nešlo o žádný průšvih – ve společnosti prostě existuje určité procento zarytých komunistů, stejně jako určité procento zarytých nácků. Za mnohem více znepokojivé pokládám fakt, že tyto názory jsou odbornou veřejností akceptovány jako legitimní příspěvek do diskuse. Že na rozdíl od společenské a intelektuální izolace, k níž jsou spontánně a po právu odsouzeni zastánci zrušných ideologií nacismu, rasismu a jim podobných, se *komunistický* ideolog Mitlöhner dlouhodobě hřeje na výsluní odborné přízně, zastává vysoké posty v akademických institucích, je členem různých vědeckých společností, dostává granty na své projekty atd. *Toto* je to největší selhání v celém případě – a nejde o selhání jednotlivce Mitlöhnera, nýbrž o selhání celé odborné veřejnosti. Možná, že se nyní tato veřejnost bude chtít očistit Mitlöhnerovou exemplární ostrakizací (i když dost pochybuji, že k tomu najde síly). Z výše uvedeného by však mělo být zřejmé, že jakkoliv je různé řešení tohoto případu potřebné alespoň jako první vlašťovka, samo o sobě rozhodně nestačí k uzdravení mravně zatuchlého klimatu, a pokud Mitlöhner poslouží pouze jako beránek, jehož obětováním se odborný establishment opětovně utvrdí v sebeklamu, že jinak je vše v pořádku, tím hůře.

3. K LEGITIMITĚ MRAVNÍ OSTRAKIZACE

Přesvědčení o tom, že článek JUDr. Mitlöhnera neměl být publikován mimo jiné také *z obsahově etických důvodů*, vyjádřili též někteří účastníci výše zmíněné diskuse na webu *Zdravotnické právo a bioetika* (např. Mgr. Zuzana Candigliota).²¹ Na to zareagoval šéfredaktor doc. Tomáš Doležal argumentací, v níž připouští nízkou odbornou úroveň textu, odmítá však

---

²⁰ Str. 53.

²¹ Viz výše pozn. 4.

myšlenku, že by samotná etická nepřijatelnost Mitlöhnerových názorů měla být důvodem neotřetí článku. Doležal píše:

Co se týče obsahových náležitostí, nemohu souhlasit s tím, že by se v recentních teoretických bioetických úvahách neobjevovaly odborné články či monografie, které se domnívají, že infanticida není nemorální (např. zejména u vlivného bioetika Petera Singera, dále pak u Petera Tooleyho či Alberto Giubilini a Francescy Minervy). Jedná se o zejména o skupiny filosofů, kteří přiznávají morální status osobám na základě jejich kognitivních funkcí (bytost schopnou perspektivy první osoby), nikoliv na základě jeho ontologického pojetí jako individua určitého druhu. Vzhledem k tomu, že se taková kontroverzní témata objevují, nedomníváme se, že by na akademické půdě bylo vhodné takovéto příspěvky zakazovat, či omezovat, byť se se závěry příspěvků redakce našeho časopisu nemusí ztotožňovat. Domníváme se totiž, že nevhodnější obranou je diskuse a argumentační obrana, resp. racionální analýza prokazující, že teze zastávané autory je možné vyvrátit. Počítáme s inteligentním čtenářem, který si vytvoří na základě takové argumentace vlastní názor.²²

Klíčové je zde zřejmě tvrzení, že vzhledem k tomu, že se taková kontroverzní témata objevují, není vhodné na akademické půdě takovéto příspěvky zakazovat, či omezovat. Jak je zjevné z toho, co jsem napsal výše, s tímto názorem doc. Doležala nesouhlasím; je tedy na místě, abych svůj nesouhlas obhájil. O to se pokusím v této části svého příspěvku.

Z Doležalova textu není zcela jasné, zda svoji pozici zastává z důvodů pragmatických, nebo principiálních: jinými slovy, zda se domnívá, že vyřazovat jakýkoliv kultivovaně formulovaný názor²³ z akademické diskuse pouze na základě jeho etické nepřijatelnosti je *principiálně nesprávné*, anebo má pouze za to, že akademická diskuse je *pragmaticky efektivnějším* způsobem, jak takový názor „zneškodnit“, než by bylo jeho apriorní vyloučení z diskuse. Níže se budu věnovat oběma alternativám. Mimoto bychom ještě měli rozlišit dva aspekty „připuštění názoru do diskuse“ – totiž za prvé svolení, aby takový názor v akademickém prostředí vůbec zazněl (tj. např. připustit publikaci článku, který jej vyjadřuje a hájí, v odborném periodiku), a za druhé skutečné otevření diskuse tím, že na článek bude reagováno.

Přesvědčení o principiální nesprávnosti vyřazení nějakého názoru z akademické diskuse se zakládá na předpokladu, že je možné a žádoucí pěstovat „akademickou sféru“ jako naprosto otevřenou, hodnotově a názorově neutrální platformu střetu názorů. Domnívám se však, že taková představa je iluzí. Akademická sféra – jako ostatně žádná společenská či kulturní instituce – nemůže být hodnotově neutrální. Kdekoliv totiž existuje nějaká jakkoli organizovaná lidská činnost, tam *eo ipso* existuje finalita, zaměření k cíli, a to ať už je reflektováno nebo nikoliv, a tedy jsou zde přinejmenším implicitně přijímané hodnoty. Samotné přesvědčení, že je žádoucí, aby akademická sféra byla hodnotově neutrální, je hodnotovým soudem (a tedy jde o pragmaticky nekonsistentní požadavek). Ve skutečnosti tedy otázka nestojí, zda akademický diskurs má předpokládat nějaké společně respektované hodnoty, nebo ne – bez *nějakého* hodnotového zakotvení by nemohl vůbec existovat; skutečnou otázkou je, *jaké ty hodnoty mají*

---

²² Tamtéž; viz též Doležalovo vyjádření citované výše u pozn. 4. K podobné pozici se přihlásili i někteří další diskutující, např. Tomáš Novotný: „Článek není kvalitně napsán z hlediska argumentace, citace či pouhé definici tématu a utřídění myšlenek [...] Téma je zcela legitimní, jen text je napsaný naprosto nekvalitně.“

²³ Odhlížíme nyní od toho, že Mitlöhnerův názor vědecky kultivovaně formulován nebyl.

být. Bylo by bláhové domnívat se, že moderní akademická sféra se být i jen blíží hodnotové neutralitě – ve skutečnosti v ní vládne značný počet velmi tvrdě vynucovaných etických tabu (z nichž některá pokládám za zcela na místě, jiná za velmi diskutabilní). Zkuste na akademické platformě např. zpochybnit nemorálnost holocaustu, obhajovat represe proti homosexuálům apod. – výsledkem bude s největší pravděpodobností konec Vaší akademické kariéry.

Z toho, že koncepce „hodnotového neutralismu“ je vnitřně rozporná a v praxi nerealizovatelná, ještě nevyplývá, že odmítané názory mají být zcela *vyloučeny z diskuse*; tím méně, že by z diskuse měly být vyloučeny konkrétně názory Mitlöhnerovy. Je tím ukázáno pouze tolik, že proti „vylučování z diskuse“ nelze legitimně argumentovat *principiálně*, z „hodnotově-neutralistických“ pozic. Hledání odpovědi na otázku, zda je přípustné nebo dokonce žádoucí, aby byly některé názory z akademického diskursu vyloučeny, se musí odehrávat na rovině konkrétní hodnotové argumentace: diskuse bude o tom, *které hodnoty jsou pro akademický diskurs závazné, a co z toho vyplývá*.

Vzhledem k tomu, že akademická diskuse je *lidskou* aktivitou, nemůže být jako taková vyňata z obecně lidských kritérií mravnosti. Ať už tedy budeme spatřovat specifické cíle a hodnoty akademického „provozu“ v čemkoliv, nemohou být v rozporu s obecně lidskými hodnotami – ba spíše naopak, měly by k nim být v úzkém vztahu, jako jejich konkrétní realizace či aplikace.

Můžeme snad jako poměrně nekontroverzní předpoklad přijmout tezi, že mezi specifické cíle hodnoty akademického diskursu patří na prvním místě pravdivé a zdůvodněné poznání; a je pravda, že dosahovat takového poznání lze nejlépe v prostředí zaručujícím svobodnou diskusi a „bádání“. Odtud se zdá být snadno vyvoditelný požadavek ideálně naprosté svobody názorů a argumentace, a tedy zákaz apriorní „diskriminace“ jakýchkoliv názorů, byť by útočily třeba i právě na ty hodnoty, které akademický diskurs ustavují a umožňují. Taková argumentace by však zapomínala na to, že specificky *akademickým* hodnotám jsou nadřazeny hodnoty obecně *lidské* (neboť akademický diskurs patrně není nejvyšším dobrem člověka – zdařilý a hodnotný lidský život lze prožít i zcela bez něj). Kdykoliv by tedy důsledné lpění na těch prvních ohrožovalo ty druhé, bylo by zcela legitimní, nebo dokonce *povinností*, svobodný akademický diskurs obětovat, aby nemusela být obětována lidskost.

Domnívám se, že tento fakt bude každému zřejmý na jasných příkladech: představme si například, že by nějaký moralista vypracoval velmi přesvědčivou, akademicky korektní argumentaci pro nadřazenost germánské rasy a mravní oprávněnost holocaustu, anebo pro mravní přípustnost mučení dětí pro potěšení. Měli bychom trvat na tom, že takový názor má právo být akademicky hájen, že jde o legitimní diskusní stanovisko? Anebo by lidsky a eticky adekvátním postojem bylo, že takový názor *takříkajíc nepatří do slušné společnosti*, a tedy bude zcela legitimně z akademické diskuse vyloučen? Přinejmenším legislativy evropských států se jednoznačně hlásí ke druhé možnosti, neboť chápou, že svoboda akademického bádání je sice důležitá hodnota, rovná a nezpochybnitelná důstojnost všech lidských osob je nicméně hodnotou mnohem základnější a důležitější, a v případě střetu má tedy přednost. A troufám si tvrdit, že Mitlöhnerův útok na elementární lidskou důstojnost těžce postižených dětí představuje zcela srovnatelný případ s těmi výše uvedenými.

Tím nechci tvrdit, že extrémně nemorální názory a argumenty by neměly být vůbec předmětem akademického zkoumání, že by o nich mělo být zakázáno přemýšlet atd. Právě naopak! Říkám pouze, že by neměly být připuštěny do akademického diskursu jako *legitimní, akademicky hajitelná pozice*, v roli *partnera*. To konkrétně znamená první ze dvou výše rozlišených možností chápání obratu „nepřipustit do diskuse“. Je samozřejmé, pokud na nějaké platformě podobné názory již zazní a jsou vážně hájeny, že by akademická obec měla kriticky reagovat – to ovšem nutně neznamená diskutovat s obhájci holocaustu či mučení dětí jako s partnery, legitimizovat jejich názory jejich vpuštěním na standardní akademické platformy. Jak už bylo řečeno, adekvátní reakcí v takovém případě je právě – jistěže co nejprecizněji vyargumentovaný – poukaz na to, že zastánce takových pozic se pro mravně zodpovědného diskutujícího relevantním partnerem stát nemůže.

Doležalův poukaz na akademickou etablovanost autorů jako je Singer či Tooley je tudíž irelevantní: pokud již nějaké mravně nepřijatelné názory na akademickou půdu vstoupily, nezbyvá nic jiného, než na ně adekvátně reagovat (způsobem výše popsaným), a *usilovat o to, z akademického diskursu je opět vytlačit*. Z toho však nijak nevyplývá (ba spíše je s tím v rozporu) povinnost či potřeba otevřít prostor pro akademickou prezentaci těchto názorů dalšímu z jejich zastánců – navíc v situaci, kdy v českém prostředí zatím podobné extrémní pozice žádnou zásadní akademickou podporu nedostaly.

Možná však Doležal nechtěl obhajovat připuštění Mitlöhnera do akademické diskuse z principiálních, ale spíše pragmatických pozic (jeho formulace by tomu nasvědčovaly). Možná má za to, že se jedná o natolik slabě odůvodněné názory, že právě v akademické diskusi se nejefektivněji „znemožní“ a tím zneškodní.

Takové přesvědčení sice nepostrádá jistou logiku (zvláště vezmeme-li v potaz suterénní úroveň Mitlöhnereva textu), přesto však mám za to, že je značně naivní. Nebere totiž v potaz skutečnost, že společenský dopad faktu, že *se s někým vážně diskutuje na vědecké úrovni*, je mnohem podstatnější než to, že dotyčný v one diskusi dostal na frak. Akceptovat jistou pozici na akademické platformě typu odborný časopis prostě znamená *společensky ji legitimizovat*, bez ohledu na to, jak v očích akademiků diskuse dopadne. Doležal nepochybně zná několik přesvědčivých argumentů proti Singerově pozici, a v mnoha diskusích tyto argumenty již mnohokrát zazněly. Mělo to však za následek diskreditaci a marginalizaci Singerových názorů? Nikoliv – právě naopak: díky bouřlivosti a rozsáhlosti diskusí, které vyvolal, je dnes pokládán za jednoho z nejvýznamnějších současných bioetiků, takže i sám Doležal argumentuje jeho etablovaností, když obhájuje, proč poskytl prostor Mitlöhnerovi.

Doležal by snad mohl poukázat na to, že to v případě Mitlöhnera nehrozí, vzhledem k nízké úrovni jeho článku. Potom však je na místě otázka: pokud si redakce byla vědoma slabé kvality článku, neznamená to, že měl být tím spíše zamítnut v recenzním řízení, nebo alespoň vrácen autorovi k dopracování? Přijmout článek do odborného periodika totiž znamená signalizovat autorovi, že je pokládán za kvalitní příspěvek k vědeckému bádání, který je brán vážně; publikovat článek s přesvědčením, že nemá úroveň, pouze za účelem znemožnění autora, by tedy

byla zákeřnost, která by neměla mít v akademickém diskursu místo (ani v takových případech, jako je ten Mitlöchnerův).

Domnívám se tedy, že se Doležal mylí, když říká, že „nejvhodnější obranou je diskuse a argumentační obrana, resp. racionální analýza prokazující, že teze zastávané autory je možné vyvrátit.“ Ve společnosti svrchovaně racionálně uvažujících bytostí by tomu tak možná bylo (v takovém světě bychom však asi nemuseli diskutovat o moraliť infanticidy); v reálném životě však má daleko větší váhu legitimita, která se nějakému názoru přizná už tím, že se uzná za akademicky relevantní. Navíc, racionální analýzu vyvracející morálnost infanticidy je možné provést i bez toho, aby se zastáncům takové pozice takováto akademická legitimita poskytla. Doležalovu obhajobu publikace Mitlöchnerova textu tedy pokládám i v tomto bodě za nepřesvědčivou.

4. ZÁVĚR

Ve svém polemickém textu jsem se pokusil ukázat několik aspektů autoplagiatorské kauzy JUDr. Mitlöchnera, které jsou podle mého názoru hodny povšimnutí.

Předně je to skutečnost, že samotné autoplagiatorství není zdaleka tím nejhorším aspektem celého případu, který obnáší větší počet někdy daleko zásadnějších selhání. Jako nejvíce znepokojivá se mi v této souvislosti jeví skutečnost, že v současném akademickém prostředí text této kvality a morálního obsahu – v podstatě ideologická agitka starého komunistického aparátčíka – může být pokládán za legitimní předmět seriózní akademické debaty. Pokud by na Mitlöchnera autoplagiatorství neprasklo, jeho text by jednoduše zapadl do standardního akademického provozu, a až na několik protestů na webu by se nic dalšího nestalo (ostatně, ani teď zatím není nikterak zřejmé, zda se ještě něco dalšího vůbec stane). Obhájci těchto nelidských názorů by tak rázem měli k dispozici akademicky legitimovaný současný text zaštitěný autoritou respektovaného vědce, o který by se mohli opírat v dalších publikacích; a pokud by snad někdo poukázal na to, že tento text byl následně podroben drtivé kritice – tím lépe: aspoň naskáčou citace a na kritiku bude možné opět reagovat, čímž se daná pozice dále legitimizuje a pevněji etabluje v akademickém prostoru. Je vlastně značně bizarní a smutné, že to, co Mitlöchnera v očích akademické sféry (doufejme) zdiskreditovalo, je trapný autoplagiatorský podvůdek, a nikoliv daleko závažnější kvalita a obsah jeho „vědecké“ práce.

V souvislosti s tímto případem jsem se též pokusil o stručnou obhajobu požadavku, aby ze stavu respektovaných diskusních alternativ v akademickém diskursu byly vyloučeny pozice směřující k destrukci elementárních lidských hodnot, a to především lidské důstojnosti jako takové – a to vzhledem k nadřazenosti obecně morálních hodnot a cílů nad specifickými hodnotami a cíli akademického diskursu. Akademický diskurs totiž neprobíhá ve vzduchoprázdnu ani v hermeticky uzavřené laboratoři, nýbrž ve společnosti, a názory v jeho rámci prezentované a hájené mají své společenské a etické dopady – v době informační globalizace již mnohem silnější a mnohem dříve, než tomu bylo kdykoli v minulosti.

Na úplný závěr si dovoluji vyvodit jedno zcela konkrétní „mravní ponaučení“: Naši zastánci euthanasie se vesměs stále ještě dušují, že v případě zavedení tohoto výtobytku do našeho

právního řádu bude naprosto vyloučeno, aby o usmrcení pacienta rozhodoval kdokoliv jiný než on sám. Může tato ujištění, po seznámení s Mitlöhnerovými názory a s neschopností naší odborné veřejnosti je jasně a nekompromisně vyloučit z relevantní bioetické diskuse, ještě někdo vůbec brát vážně?